



## Huvudsakliga frågeställningar

- 1) I vilken utsträckning närvarar vårdnadshavare i ungas rättsprocesser?
- 2) Vilken betydelse har vårdnadshavarens närvaro
  - för rättsprocessen
  - för den unge

# Hur ofta närvarar vårdnadshavare

- Vid drygt vartannat första förhör
  - Alltmer sällan i efterkommande förhör
- Högre närvaro under huvudförhandling enligt advokater och domare
- Vanligaste hindren för vårdnadshavares närvaro
  - Praktiska omständigheter
  - Vårdnadshavaren vill inte
  - Den unge vill inte
  - Särskilda skäl föreligger enligt polisen (vid polisförhör)

# Vårdnadshavares betydelse vid polisförhör

- Negativt för förhöret enligt poliser och advokater
  - Den unge berättar mindre fritt
  - Oroligare
  - Längre
  - Den unges rättsäkerhet påverkas negativt enligt polisen, men positivt enligt socialtjänsten
- Men det positiva för den unge överväger
  - Vårdnadshavare ger känslomässigt stöd till den unge
  - Vårdnadshavare får insyn i den unges liv

# Vårdnadshavares betydelse vid huvudförhandling

- Viktigt att ”få med” vårdnadshavare i påföljdsbeslutet
- Påverkar vårdnadshavare påföljdsbeslutet?
  - Delade meningar bland advokater och domare

# Vårdnadshavares roll i rättsprocessen enligt de professionella

- Närvara passivt vid polisförhör för att inte störa den unge och förhöret
- Ge den unge trygghet
- Stödja den unge i att berätta och samarbeta med rättsväsendets myndigheter
- Förklara rättsprocessens syfte och moment
- Närvara vid huvudförhandling och komplettera med information om den unge
- Ta till sig information om den unge och stödja denne i påföljden

# Olika typer av vårdnadshavare

Enligt professionellas erfarenheter



# Olika förutsättningar att uppfylla rollen

- *Vårdnadshavarens roll enligt studiens resultat är att:*

*De olika delarna i rollen kan antas vara svårare att uppfylla för:*

– Närvara vid polisförhör		Utmattade
– Ta till sig information och agera adekvat	Försvarende	Utmattade
– Ge trygghet, ta avstånd från gärningen	Försvarende Rådvilla	Utmattade
– Stödja berättande och samarbete	Försvarende	Utmattade
– Förklara rättsprocessen	Försvarende Rådvilla	Utmattade
– Närvara vid huvudförhandling		Utmattade

# Vårdnadshavares betydelse för den unge

Samtidiga  
känslor



På ont och gott

Relationen mellan  
den unge och  
vårdnadshavaren  
viktig  
för vilka känslor  
som tar  
överhanden



- **Skam**

*”Jag skämdes för det jag höll på med och det jag har gjort och det är sånt man inte vill att föräldrar ska veta. [...] Sen är det ju det att han var där tillhands men skammen finns där. Att sitta mellan fyra väggar. Jag har brutit mot lagen och där sitter en som ska rättsskipa.”*

- **Oro**

*”Mamma har ju haft [sjukdom] förut och doktorn sa att minsta lilla oro kan göra att det kommer igen, så jag ville hålla min mamma utanför. Hon visste inte att jag satt i häktet i nästan två veckor. Hon visste inte det förrän jag var ute”.*

- **Rädsla**

*”Min pappa är den arga typen. Han har kort temperament. Om polisen ställer fel fråga kan han bli skitförbannad och börja skrika på polisen. [...] Det kan också hända att om jag ger fel svar eller visar nån attityd så kan han inför alla ställa sig upp och börja skrika på mig. Jag var skitnervös för att komma hem efteråt”.*

- **Trygghet och stöd**

*”Det kändes skönt! Det är min farsa och han var där, det kändes bara så där som en lättnad i sig, för att vara där ensam ... Alltså, jag var bara nöjd över att min pappa var där”.*

*”De har stöttat mig genom allt. De har sett till att jag har mått bra – alltid tröstat mig om jag var ledsen när det gällde någonting av det här och sa att det här blir bra, det löser sig.”*

## Brå:s förslag

- Mer fungerande information till vårdnadshavare för att underlätta för dem att uppfylla sin roll
- Ökad enhetlighet i tillämpningen av de särskilda skälen
- Utvärdering av solidariskt skadeståndsansvar

# Avslutande kommentarer

- Det finns både för- och nackdelar med vårdnadshavares närvaro både för den unge och rättsprocessen
  - Fördelarna väger tyngre ju mer delaktiga vårdnadshavarna kan vara
  - men delaktighet är beroende av relationen mellan den unge och vårdnadshavaren mellan vårdnadshavaren och rättsväsendets representanter och att informationen ”går fram”
- Vårdnadshavare som inte kan närvara kan ändå göras delaktiga
  - Före och efter förhör